

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. บริบทของสถานที่ที่ศึกษา
2. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
3. การพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษา
4. การดำเนินการตามการพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษา
5. การประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษา
6. การสังเคราะห์การพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษา

บริบทของสถานที่ที่ศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ทำการศึกษาในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านยาวซึ่งมีโรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยาคมที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนจำนวน 1,072 คน เป็นโรงเรียนที่มีผลงานในระดับประเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง มีครูผู้สอนที่ให้คำแนะนำ และรับผิดชอบงานที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาอย่างชัดเจน ผู้บริหารให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง มีสถานนักเรียนที่มีรูปแบบที่ชัดเจน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านยาว โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เทศบาลตำบลบ้านยาว มีพื้นที่ทั้งสิ้น 22.75 ตารางกิโลเมตร หรือ 14,218.75 ไร่ แยกเป็น

- 1) พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 7,051 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นที่ทำสวน 2,439 ไร่ เป็นสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด สละ ฯลฯ พื้นที่ทำนาทั้งหมด 745 ไร่ และพื้นที่ที่เหลือทำการเกษตรในด้านอื่น ๆ เช่น ทำนาถ่วงแบบพัฒนา นาถ่วงแบบธรรมชาติ เพาะข้าวกล้าไม้ และปลูกผักสวนครัว เป็นต้น
- 2) พื้นที่ป่าสงวนในเขตตำบลบ้านยาวมีจำนวน 9,007 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุ ซึ่งชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนนี้ด้วยการดักลอบปู หากุ้ง หาปลา เลี้ยงหอยแครง หอยนางรม โดยอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่
- 3) พื้นที่สาธารณประโยชน์ 192 ไร่ 82 ตารางวา และ
- และ 4) พื้นที่อื่น ๆ 536.25 ไร่ เช่น เป็นพื้นที่อยู่อาศัย หรือว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์

จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลวันยาว รวมทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะขวาง หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง หมู่ที่ 3 บ้านท่ามะขาม หมู่ที่ 4 บ้านคลองหิน หมู่ที่ 5 บ้านซึ้งกลาง หมู่ที่ 6 บ้านซึ้งล่าง หมู่ที่ 7 บ้านอีแงว และหมู่ที่ 8 บ้านคลองตะเคียน ดังตารางที่ 3 ตารางที่ 3 จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลวันยาว

จำนวนหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	เนื้อที่ (ไร่)
หมู่ที่ 1	บ้านเกาะขวาง	1.03	642.75
หมู่ที่ 2	บ้านวันยาวล่าง	1.09	681.25
หมู่ที่ 3	บ้านท่ามะขาม	3.46	2,262.50
หมู่ที่ 4	บ้านคลองหิน	3.51	2,193.75
หมู่ที่ 5	บ้านซึ้งกลาง	1.26	787.50
หมู่ที่ 6	บ้านซึ้งล่าง	2.95	1,843.75
หมู่ที่ 7	บ้านอีแงว	3.16	1,975.00
หมู่ที่ 8	บ้านคลองตะเคียน	6.29	3,931.25
	รวม	22.75	14,218.75

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งได้ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-เดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27.95-28.83 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 78.20-78.86 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1.00-7.00 มิลลิเมตร ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27.07-27.94 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 80.20-84.79 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 18.6-53.5 มิลลิเมตร ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25.19-27.81 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 62.44-74.85 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย .50-3.00 มิลลิเมตร

ประชากรในตำบลวันยาวปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 5,354 คน แยกเป็นชาย 2,675 คน หญิง 2,679 คน จำนวนครัวเรือน 1,346 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยประชากรเฉลี่ย 200 คนต่อตารางกิโลเมตร และความหนาแน่นของครัวเรือนเฉลี่ย 61 ครัวเรือนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยและนับถือศาสนาพุทธ มีลักษณะเป็นสังคมเดี่ยว มีความผูกพันเฉพาะเครือญาติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประชากรในตำบลวันยาวจำแนกตามช่วงอายุและเพศ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากร		
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
0-4	157	132	289
5-9	123	108	231
10-14	142	128	270
15-19	176	174	350
20-24	178	164	342
25-29	237	225	462
30-34	256	238	494
35-39	243	256	490
40-44	255	239	494
45-49	223	243	466
50-54	210	223	433
55-59	154	164	318
60-64	82	96	178
65-69	83	84	167
70-74	64	78	142
75-80	43	58	101
80 ปี ขึ้นไป	49	69	118
รวม	2,675	2,679	5,354

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลวันยาว

1. สภาพทางเศรษฐกิจ

เทศบาลตำบลวันยาวมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง (ทำอิฐ) จำนวน 3 แห่ง มีปั๊มน้ำมัน/ก๊าซ จำนวน 2 แห่ง มีโรงสี จำนวน 2 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง ให้บริการแก่คนในเขตตำบลวันยาวและตำบลใกล้เคียงและมีสหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 1 แห่ง

ในด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากพื้นที่ตำบลวันยาวมีลักษณะพื้นที่เป็นลุ่มหรือที่ลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินทราย และเป็นดินที่มีน้ำเค็มท่วมถึงส่วนหนึ่ง ไม่มีภูเขา จึงมีลักษณะแห้งแล้ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย ทำสวนผลไม้ และทำประมงชายฝั่ง เลี้ยงหอยแครง กุ้งกุลาดำ หรือกุ้งขาว สามารถจำแนกได้ ดังตารางที่ 5 ตารางที่ 5 การประกอบอาชีพของประชากรในตำบลวันยาวจำแนกตามเพศ

อาชีพ	เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)	รวม (คน)
ไม่มีอาชีพ	140	263	403
นักเรียน	262	262	524
นักศึกษา	20	33	53
ทำนา	2	2	4
ทำไร่	2	0	2
ทำสวน	177	149	326
ประมง	62	23	85
ปศุสัตว์	0	0	0
รับราชการ	42	45	87
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	2	5
พนักงานบริษัท	8	14	22
รับจ้างทั่วไป	792	643	1,435
ค้าขาย	105	182	287
ธุรกิจส่วนตัว	23	10	33
อื่น ๆ หรือไม่ระบุ	74	91	165
รวมทั้งหมด	1,712	1,719	3,431

2. กลุ่มอาชีพของชุมชน ประกอบด้วย

2.1 กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวันยาว จัดตั้งขึ้นภายในตำบลวันยาว เพื่อเป็นการออมและเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยฝากออมทรัพย์ เป็นรายเดือน

2.2 กลุ่มจักรสานไม้ไผ่ของชมรมผู้สูงอายุตำบลวันยาว จัดตั้งขึ้นเพื่อผู้สูงอายุของตำบลวันยาว โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันส่งเสริมสุขภาพจิต อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจักสาน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.3 กลุ่มเลี้ยงหอยนางรม หมู่ที่ 1 บ้านเกาะขวาง ซึ่งได้รับงบประมาณ จากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ จำนวน 300,000 บาท ในการบริหารและจัดการกลุ่มดังกล่าว เพื่อให้สมาชิกมีรายได้เสริมและให้มีการเรียนรู้วิธีการรวมกลุ่ม

2.4 กลุ่มสตรี ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 1, 3 และ 5 ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

2.5 กลุ่มดอกไม้จันและน้ำมันเหลือง หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลวันยาวในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการผลิต

2.6 กลุ่มแปรรูปสมุนไพรเห็ด หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรชีวภาพในชุมชนและเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

2.7 กลุ่มแปรรูปผลไม้ หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเอง เช่น น้ำมันงาคุด สลอลอยแก้ว

2.8 กลุ่มทำปุ๋ยหมัก หมู่ที่ 2 บ้านวันยาวล่าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน และลดรายจ่ายในการซื้อสินค้าจากภายนอก

2.9 กลุ่มเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นการรวมกลุ่มของหมู่ 2 ตำบลวันยาวในการเพาะพันธุ์ปลา

2.10 กลุ่มประมงชายฝั่ง หมู่ 3 บ้านท่ามะขาม ได้มีการรวมกลุ่มผู้ที่มีอาชีพประมงชายฝั่งและเลี้ยงหอยแครงที่ได้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับอาชีพของตนจึงทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้น เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข

2.11 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ผลิตภัณฑ์ล้างจาน) ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านซึ่งกลาง ได้รับ

งบประมาณช่วยเหลือจากสำนักงานเกษตรจังหวัดในการบริหารจัดการกลุ่ม

2.12 กลุ่มพลังงานทดแทนจากเตาเผาถ่าน หมู่ 5 บ้านซึ่งกลาง ได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มพลังงานทดแทนจากเตาเผาถ่านเพื่อช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน โดยการนำวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์

2.13 กลุ่มข้าวเกรียบสมุนไพร ตั้งอยู่หมู่ 6 บ้านซึ่งล่าง โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพร เพื่อให้ได้สูตรต่าง ๆ

2.14 กลุ่มน้ำมันมะพร้าวกลั่นเย็น หมู่ที่ 6 บ้านซึ่งล่าง ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่ 6 มีต้นมะพร้าวจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเกิดแนวคิด ในการรวมกลุ่ม ทำน้ำมันมะพร้าวกลั่นเย็น เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรชีวภาพในชุมชน

2.15 กลุ่มน้ำมันวานสมุนไพรมหุที่ 6 บ้านซึ่งล่าง รวมตัวจัดตั้งกันเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรชีวภาพในชุมชน

3. การศึกษา

การศึกษาในตำบลวันยาวมีระดับการศึกษาสูงที่สุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีโรงเรียนที่สังกัดกระทรวงศึกษา 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดซึ่งล่าง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงประถมปลาย โรงเรียนวัดวันยาวล่าง เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงประถมปลาย และโรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษก เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลวันยาว โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนสถานศึกษาและระดับการเรียนการสอน

ที่	หน่วยงานการศึกษา	ระดับ	จำนวน (แห่ง)	สถานที่ตั้งสังกัด
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-	1	หมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลวันยาว
2	โรงเรียนประถมศึกษา	อนุบาล-ป.6	2	หมู่ที่ 2, 6 สพฐ. เขต 2 จันทบุรี
3	โรงเรียนมัธยมศึกษา	ม.1-6	1	หมู่ที่ 4 สพฐ. เขต 2 จันทบุรี

3. สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ตำบลวันยาวประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดทางพุทธศาสนา จำนวน 4 แห่ง ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สถาบันและองค์กรทางศาสนาของตำบลวันยาว

ที่	ชื่อวัด	สถานที่ตั้ง	หมายเหตุ
1	วัดใหม่ดำรงธรรมาราม	หมู่ที่ 1 ตำบลวันยาว	วัดใหม่
2	วัดอรัญญาราม	หมู่ที่ 2 ตำบลวันยาว	วัดวันยาวล่าง
3	วัดโพธาราม	หมู่ที่ 6 ตำบลวันยาว	วัดซึ่งล่าง
4	วัดสามัคคีธรรม	หมู่ที่ 7 ตำบลวันยาว	วัดอีแงว

4. การสาธารณสุข

ด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในตำบลวันยาวมีบริการด้านการแพทย์และอนามัยเป็นของรัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1 แห่ง

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1 ป่าไม้ชายเลน

ตำบลวันยาวมีหมู่บ้านที่อยู่ติดกับชายคลองน้ำเค็มและมีพื้นที่ป่าชายเลนในบริเวณชุมชนทั้งหมด 5 หมู่ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 2,500 ไร่ และมีสภาพพื้นที่เป็นป่าชายเลนที่เคยถูกบุกรุกจากชุมชนมาก่อน ซึ่งได้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูบ้างแล้วบางส่วน คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 1,300 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ในป่าชายเลนของตำบลวันยาว มีพันธุ์ไม้ที่สามารถพบเห็นได้อยู่ทั่วไป ได้แก่ ฝาด ตะบูน ตะบัน ประสัก โกงกาง แสม โดยในแต่ละระดับของพื้นที่จะมีพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่หนาแน่นแตกต่างกันไป ดังนี้

5.1.1 พันธุ์ไม้ริมทะเล ได้แก่ แสม โกงกาง และฝาด

5.1.2 พันธุ์ไม้ชั้นกลาง ได้แก่ ฝาดดอกขาว (ฝาดเล็ก) ฝาดดอกแดง (ฝาดใหญ่) ไปรงแดง (ไปรง) รังกะเทย เสม็ด ลำแพน ลำพู โพทะเล ตาคุ่มทะเล และปอทะเล

5.1.3 พันธุ์ไม้ชั้นบนดินติดกับผืนดิน ได้แก่ ไทร ตะบูนขาว (ตะบูน) ตะบูนดำ (ตะบัน) หวายลิง ต้นเป็งทะเล กำแพงเจ็ดชั้น ประหนุ ประททะเล และปอทะเล

5.1.4 พันธุ์ไม้ที่พบกระจายอยู่ทั่วไปทั้ง 3 ระดับ คือ ต้นประสักดอกแดง (ประสัก) พันธุ์ไม้เหล่านี้ ในปัจจุบันก็ยังสามารถพบเห็นอยู่บ้าง แต่จะมีปริมาณที่ลดน้อยลงกว่าเดิมมาก และขนาดของต้นมีขนาดเล็กลง เนื่องจากเป็นต้นที่ปลูกใหม่หรือฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ได้ไม่นานนัก

การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนเทศบาลตำบลวันยาวร่วมกับการสังเกต การศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาเก็บข้อมูลในชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว ในระหว่างวันที่ 10-18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 46 ชุด โดยกระจายแบบสอบถามให้ครอบคลุมพื้นที่ที่ศึกษา จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยจำนวนและร้อยละ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 28.26 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 23.91 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ เป็นเพศชายจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 และเพศหญิงจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20

ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพสามลำดับแรก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการครู และนักเรียน จำนวนอย่างละ 9 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 19.57 รองลงมา ประกอบอาชีพทำสวน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพทั่วไป

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
11-20 ปี	9	19.57
21-30 ปี	1	2.17
31-40 ปี	10	21.74
41-50 ปี	13	28.26
51-60 ปี	11	23.91
60 ปี ขึ้นไป	2	4.35
เพศ		
ชาย	22	47.80
หญิง	24	52.20
อาชีพ		
รับจ้าง	2	4.35
ค้าขาย	6	13.04
เกษตรกร	1	2.17
ทำสวน	8	17.39
นักเรียน	9	19.57
แม่บ้าน	1	2.17
นักการเมือง	2	4.35

ผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชน ผ่านแบบสอบถามที่สามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อมี ดังนี้ นักการเมืองซื้อสิทธิขายเสียง คิดเป็นร้อยละ 38.57 ไม่มีการตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง คิดเป็นร้อยละ 31.43 ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.86 และปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ประชาชน

เลือกคนที่เงิน พอมีการเลือกตั้งชาวบ้านจะแตกแยกกันเป็นพวก โจมตีฝ่ายตรงข้ามและแบ่งสี คิดเป็นร้อยละ 7.14 ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแก้ไขได้ สามารถแยกความคิดเห็นออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 40.98 โดยมีใจความของความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

รณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตย จัดอบรมเกี่ยวกับประชาธิปไตย จัดโครงการเกี่ยวกับประชาธิปไตย ชมรมให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย รณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย รณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การทำให้เกิดความรู้รอบรอบประชาธิปไตยกับประชาชน นัดประชุม โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านพูดถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง จัดโครงการเพิ่มความสามารถของชุมชน เรื่องประชาธิปไตย การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ทั่วถึง ให้ประชาชนเข้าใจประชาธิปไตย ว่าหมายความว่าอะไร ให้หน่วยงานที่เข้าใจประชาธิปไตย ช่วยอบรมผู้นำชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ออกไปใช้สิทธิ ให้ความรู้ความเข้าใจถึงผลดีผลเสียและความสำคัญของประชาธิปไตย ให้การศึกษาแก่ประชาชนให้รู้ถึงผลดีผลเสียของการที่ยอมขายเสียงให้นักการเมือง การประชาสัมพันธ์ ต้องให้ชาวบ้านมาประชุมและอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน คิดเป็นร้อยละ 24.59 โดยมีใจความของความคิดเห็นดังต่อไปนี้ ชุมชนพร้อมใจ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม ให้ความร่วมมือกับส่วนรวม ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบปะพูดคุยกับประชาชนในชุมชน และให้ชาวบ้านมีสิทธิร่วมพัฒนาชุมชน รับฟังปัญหาและรับแก้ไขภายในชุมชน การจัดประชาคมหมู่บ้าน การเรียกประชุมภายในชุมชนเพื่อรับทราบข่าวสารและปัญหา พยายามให้มีกิจกรรมในชุมชนในการทำประโยชน์เพื่อความสำเร็จ จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง และ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 34.43 โดยมีใจความของความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ผู้สมัครไม่แจกเงิน ยึดถือเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านรักกันไม่แตกแยก แก้ไขได้เพราะทุกคนมีใจรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ นักการเมืองจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ไม่ควรมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เลือกตั้งห้องถิ่นไปใช้สิทธิทุกครั้ง ความสามัคคีปรองดอง ประชาชนต้องให้ความสำคัญกับประชาธิปไตย ปลุกจิตสำนึกและสร้างความชอบธรรมให้เกิดจากความจริงใจ นักการเมืองเห็นความสำคัญของประชาชนเป็นหลัก ลบล้างอคติในจิตใจของประชาชนและผู้นำ สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน และวันเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสะดวกที่จะมาร่วมคิด มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา คือ วันทำการจันทร์ถึงศุกร์ในช่วง 09.00-17.00 น. ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชนผ่านแบบสอบถามที่สามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อและปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแก้ไขได้

ประเด็นคำถาม	ร้อยละ
ปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชนผ่านแบบสอบถามที่สามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อ	
- นักการเมืองซื้อสิทธิขายเสียง	38.57
- ไม่มีการตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง	31.43
- ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	22.86
- ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ประชาชนเลือกคนที่เงิน พอมีการเลือกตั้งชาวบ้านจะแตกแยกกันเป็นพวก โจมตีฝ่ายตรงข้ามและแบ่งสี	7.14
ปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแก้ไขได้สามารถแยกความคิดเห็นออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้	
1. ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย	40.98
2. ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน	24.59
3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	34.43

ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาในชุมชน จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 96.65 ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาในชุมชน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ในบทบาทในรูปแบบการเป็นสมาชิก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาต้องการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 28.26 และต้องการเป็นคณะกรรมการดำเนินงานจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.57 ส่วนอีก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 ต้องการเป็นผู้สังเกตการณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าใจประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 43.38 รองลงมาเข้าใจประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 39.13 และเข้าใจประชาธิปไตยทางตรง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การร่วมกิจกรรมการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาในชุมชน บทบาทที่ต้องการ
เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา และความเข้าใจเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตย

ประเด็นคำถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การร่วมกิจกรรมการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาในชุมชน		
ยินดีเข้าร่วม	44	96.65
ไม่เข้าร่วม	2	4.35
บทบาทที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา รูปแบบ ประชาธิปไตยศึกษา		
เป็นสมาชิก	22	47.83
เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้	13	28.26
เป็นคณะกรรมการดำเนินงาน	9	19.57
อื่น ๆ คือ ต้องการเป็นผู้สังเกตการณ์	2	4.35
ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย		
ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม	20	43.38
ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน	18	39.13
ประชาธิปไตยทางตรง	8	17.39

แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา
โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 8 ด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกรายข้อ แสดงในตารางที่ 11-19

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนา
รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ครอบครัวของท่านส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	4.59	.58	มากที่สุด
2. ครอบครัวของท่านมีความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย	3.96	.67	มาก
3. ครอบครัวของท่านให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การสนทนา แสดงความคิดเห็นทางการเมือง	4.57	.50	มากที่สุด
4. ครอบครัวของท่านสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็น ทางการเมืองในมุมมองที่แตกต่างกันได้	3.83	.97	มาก
5. ครอบครัวของท่านรับฟังข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ	4.23	.71	มาก
รวม	4.24	.51	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่าครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา
โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 4.24 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ ครอบครัวของท่านส่งเสริม
การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ครอบครัวของท่านให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรม
ทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การสนทนาแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และ
ครอบครัวของท่านรับฟังข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59, 4.57 และ
4.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านเพื่อนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. กลุ่มเพื่อนของท่านเองเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เช่น การออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง การรับฟังการเสวนา ฯลฯ	4.00	.70	มาก
2. กลุ่มเพื่อนของท่านร่วมแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	3.76	.74	มาก
3. กลุ่มเพื่อนของท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ	3.98	.71	มาก
4. กลุ่มเพื่อนของท่านพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ฯลฯ	3.41	.96	ปานกลาง
5. กลุ่มเพื่อนของท่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น ทางการเมืองว่ามีความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยอย่างไร	3.33	.84	ปานกลาง
รวม	3.70	.62	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า เพื่อนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา
โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 3.70 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ กลุ่มเพื่อนของท่านเองเข้าร่วม
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย เช่น การออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง การรับฟัง
การเสวนา ฯลฯ กลุ่มเพื่อนของท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ และกลุ่มเพื่อน
ของท่านร่วมแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00, 3.98 และ 3.76
ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับค่านชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่ประชาชน	3.65	.90	มาก
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านมีการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อรับทราบปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.43	.93	ปาน กลาง
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านให้โอกาสประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การวางแผน การพัฒนาชุมชน	3.63	.85	มาก
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านรับฟังปัญหาและยินดี ที่จะร่วมกับชุมชนในการแก้ไข	3.78	.81	มาก
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่านสร้างการมีส่วนร่วม และ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน	3.76	.74	มาก
รวม	3.65	.75	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา
โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 3.65 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ
ท่านรับฟังปัญหาและยินดีที่จะร่วมกับชุมชนในการแก้ไข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของท่าน
สร้างการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน และองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นของท่านให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่ประชาชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.78, 3.76 และ 3.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านนักการเมืองมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. นักการเมืองในชุมชนของท่านมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและอุดมการณ์ของประชาธิปไตย	3.41	.83	ปานกลาง
2. นักการเมืองในชุมชนของท่านเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	3.52	.91	มาก
3. นักการเมืองในชุมชนของท่านปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	3.54	1.00	มาก
4. นักการเมืองในชุมชนของท่านแสดงออกถึงความบริสุทธิ์ใจในการรับใช้ประชาชน	3.57	.89	มาก
5. นักการเมืองในชุมชนของท่านยอมรับผลการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะตนเองจะได้รับเลือกหรือไม่ได้รับเลือก	3.76	.77	มาก
รวม	3.56	.73	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า นักการเมืองมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.56 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ นักการเมืองในชุมชนของท่านยอมรับผลการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะตนเองจะได้รับเลือกหรือไม่ได้รับเลือก นักการเมืองในชุมชนของท่านแสดงออกถึงความบริสุทธิ์ใจในการรับใช้ประชาชน และนักการเมืองในชุมชนของท่านปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76, 3.57 และ 3.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. สถานศึกษาในชุมชนของท่านเป็นแหล่งสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย	3.96	.63	มาก
2. สถานศึกษาในชุมชนของท่านมีหลักสูตร เนื้อหาการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	4.00	.60	มาก
3. สถานศึกษาในชุมชนของท่านมีการปฏิบัติหรือแสดงออกถึงความเสมอภาคและยุติธรรมในการให้บริการ	4.00	.67	มาก
4. สถานศึกษาในชุมชนของท่านเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน	3.83	.80	มาก
5. สถานศึกษาในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่นร่วมรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง	4.13	.62	มาก
รวม	3.98	.56	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่า สถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.98 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ สถานศึกษาในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง สถานศึกษาในชุมชนของท่านมีหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสถานศึกษาในชุมชนของท่านมีการปฏิบัติหรือแสดงออกถึงความเสมอภาคและยุติธรรมในการให้บริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13, 4.00 และ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วม
ในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. บุคลากรทางการศึกษาของท่านปฏิบัติหรือแสดงออกต่อท่าน ด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม	4.02	.54	มาก
2. บุคลากรทางการศึกษาของท่านส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	4.02	.65	มาก
3. บุคลากรทางการศึกษาของท่านสร้างบรรยากาศการสอน ที่เป็นประชาธิปไตย	4.13	.54	มาก
4. บุคลากรทางการศึกษาของท่านสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่า ของประชาธิปไตย	4.09	.59	มาก
5. บุคลากรทางการศึกษาของท่านเปิดโอกาสให้สถานักเรียน ทำงานอย่างเป็นรูปธรรม	4.13	.62	มาก
รวม	4.08	.47	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบ
ประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวม
อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.08 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ
บุคลากรทางการศึกษาของท่านสร้างบรรยากาศการสอนที่เป็นประชาธิปไตย บุคลากรทางการศึกษา
ของท่านเปิดโอกาสให้สถานักเรียนทำงานอย่างเป็นรูปธรรม และบุคลากรทางการศึกษาของท่าน
สร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13, 4.13 และ 4.09
ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านความรู้ความเข้าใจมีส่วนร่วม
ในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน	4.50	.72	มาก
2. ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย	4.43	.69	มาก
3. ทุกคนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะนิยมชมชอบพรรคการเมืองใด ๆ	4.50	.59	มาก
4. คะแนนเสียงของท่านมีค่าเท่ากับทุกคน	4.50	.59	มาก
5. ไม่มีใครบังคับให้บุคคลอื่นลงคะแนนตามที่เขาต้องการ	4.20	.96	มาก
รวม	4.43	.53	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ความรู้ความเข้าใจมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.43 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ ทุกคนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะนิยมชมชอบพรรคการเมืองใด ๆ คะแนนเสียงของท่านมีค่าเท่ากับทุกคน และทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50, 4.50 และ 4.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ด้านสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. การนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชนต้องอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม	4.13	.69	มาก
2. สื่อมวลชนเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการเรียกร้องให้กับประชาชนที่ถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม	4.11	.71	มาก
3. สื่อมวลชนมีส่วนในการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองแก่ท่าน	3.98	.77	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

คำถาม	\bar{X}	SD	ระดับ
4. เทคโนโลยีของสื่อมวลชนทำให้ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูล และติดตามข่าวสารทางการเมืองได้มากขึ้น	4.24	.64	มาก
5. สื่อมวลชนมีจรรยาบรรณในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นธรรม และเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีความเห็นที่แตกต่างกัน	4.13	.65	มาก
รวม	4.12	.51	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า สื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ เทคโนโลยีของสื่อมวลชน ทำให้ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามข่าวสารทางการเมืองได้มากขึ้น สื่อมวลชนมีจรรยาบรรณในการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นธรรม และเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีความเห็นที่แตกต่างกัน และการนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชนต้องอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24, 4.13 และ 4.13 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

บุคคลที่มีส่วนร่วม	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ด้านครอบครัว	4.24	.51	มาก
2. ด้านเพื่อน	3.70	.62	มาก
3. ด้านชุมชน	3.65	.75	มาก
4. ด้านนักการเมือง	3.56	.73	มาก
5. ด้านสถานศึกษา	3.98	.56	มาก
6. ด้านบุคลากรทางการศึกษา	4.08	.47	มาก
7. ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.43	.53	มาก
8. ด้านสื่อมวลชน	4.12	.51	มาก
รวม	3.97	.40	มาก

จากตารางที่ 19 พบว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.97 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านครอบครัว และด้านสื่อมวลชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43, 4.24 และ 4.12 ตามลำดับ

ผลการประเมินสภาพปัญหาของชุมชน

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของปัญหาและประเมินปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว ผู้วิจัยสามารถรวบรวมปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขได้ ดังนี้คือ

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 1 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 12 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 2 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 3 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาด้านนักการเมือง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 4 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการแบ่งพรรคแบ่งพวก มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 5 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 6 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการขาดจิตสำนึก มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 7 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการซื้อเสียง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 8 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการใช้อำนาจตรวจสอบนักการเมือง มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 9 เรื่องเกี่ยวกับปัญหารูปแบบการปกครองอย่างเป็นธรรม และเสมอภาค มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 10 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความสามารถของบุคลากรที่เข้าไปทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 11 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาการคิดของประชาชนให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 12 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความเสมอภาคในชุมชน มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 1 คน

ปัญหาสำคัญอันดับที่ 13 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการกล้าแสดงออกทางความคิดเห็นจำนวน 1 คน

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ อยากให้ทุกคนไม่ว่าจะประชาชนทั่วไป หรือแม้แต่ผู้นำในท้องถิ่นตระหนักถึงรูปแบบของประชาธิปไตย และปฏิบัติกันตามความเป็นจริงตามหลักของประชาธิปไตย พัฒนาการให้มีศักยภาพที่ดี จัดได้สำนึกที่ดี ควรรับฟังและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับรูปแบบประชาธิปไตย เริ่มตั้งแต่การเลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน การปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ประชาชนต้องรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน องค์กรต่าง ๆ ไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง เล่นการเมืองแบบนักกีฬา พัฒนาการเรียนรู้ประชาธิปไตยทุกระดับการศึกษา ให้ความรู้และเน้นย้ำถึงสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนในท้องถิ่น ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ผลการประเมินความต้องการของชุมชน

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเรื่องการพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการลงพื้นที่เพื่อสังเกต และจัดกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมระหว่างเดือนพฤศจิกายน- 2554 ถึงเดือนธันวาคม 2554 โดยกลุ่มแกนนำประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ครูผู้สอน และประธานนักเรียน มีความเห็นร่วมกันว่า ต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่โรงเรียนชลูงรัชดาภิเษกขึ้นเพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านประชาธิปไตย ที่ให้ประโยชน์และให้ความสนุกสนาน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และนักเรียนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย นอกจากนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยเพื่อการพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจำแนกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย 2) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย 3) ด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว และ 4) ด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว เพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว

ประเด็น	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ด้านสภาพแวดล้อม เพื่อการพัฒนา ประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษาในชุมชน เป็นโรงเรียนประชาธิปไตย ตัวอย่าง - คนในชุมชนใส่ใจในการใช้สิทธิเลือกตั้ง - ผู้นำท้องถิ่นประชาสัมพันธ์เข้มแข็ง และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน - มีการประชาคมหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง - ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มอาชีพ ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำในแต่ละกลุ่มอาชีพ - สถานศึกษาและเทศบาล มีการประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือในเขตเทศบาลตำบลวันยาว ที่จะเข้าร่วมพัฒนารูปแบบประชาธิปไตย - ไม่มีศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน - ในช่วงการเลือกตั้งประชาชนมักแบ่งข้างแบ่งพวก
2. ด้านการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการ ส่งเสริมการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษามีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย - สถานศึกษาในชุมชนมีศักยภาพ สามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยได้ - ผู้นำชุมชนยินดีให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของประชาธิปไตย - นักเรียนบางส่วนยังเข้าใจประชาธิปไตยในลักษณะนามธรรมมากกว่าเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ประเด็น	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
3. ด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของ ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนต้องการศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตยที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก - ประชาชนรักษาผลประโยชน์และสิทธิของตนเองที่พึงได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ - ประชาชนมีจิตสาธารณะในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนบางส่วนต้องประกอบอาชีพต่างถิ่นจึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะศึกษาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย - การประสานงานของผู้นำต่อประชาชนในชุมชนในบางครั้งไม่ชัดเจนทำให้ประชาชนไม่เข้าใจ
4. ด้านการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย - ครูผู้สอนส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนและกิจกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง - สถานศึกษาในชุมชนเป็นโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างมีความพร้อมในการสนับสนุนในการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณยังไม่เพียงพอ - ไม่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

การสร้างกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือเบื้องต้น

การสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น ผู้วิจัยส่งหนังสือไปยังเทศบาลตำบลวันยาว และโรงเรียนขลุ่ยระนาดเกษม เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารเทศบาล สภาเทศบาล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน หลังจากนั้นร่วมประชุมกับตัวแทนผู้นำท้องถิ่นได้แก่ รองประธานสภา สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ครูและประธานนักเรียน ระหว่างวันที่ 10-18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 จัดสนทนากลุ่มครั้งที่หนึ่งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554

เวลา 13.30-16.30 น. ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลวันยาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้นำท้องถิ่นของ ตำบลวันยาว ครู และประธานนักเรียนจาก โรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยากรวมทั้งหมด 9 คน เริ่มต้นจากการแนะนำตนเองให้สมาชิกที่ร่วมสนทนาในกลุ่มรู้จักกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาประมวลผล ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่ที่ศึกษา นำมาวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนได้แสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในชุมชนว่า “การมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น เมื่อมีงบประมาณจากส่วนกลาง ผมจะเชิญชาวบ้านมาร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็น” ผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “จะทำอะไรต้องเข้าหาชาวบ้านก่อน ความรู้ที่ได้มาจากการประชุมจะนำไปบอกชาวบ้านทุกบ้าน เมื่อมีงบประมาณจะต้องอธิบายให้ชาวบ้านฟัง”

ประธานนักเรียนให้ความเห็นว่า “ในโรงเรียนจะมีครูเป็นแกนนำ เช่น ในการเลือกตั้งครูก็จะจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งภายในโรงเรียน อย่างเช่น ให้น้อง ๆ มัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ น้อง ๆ กลับไปอธิบายให้พ่อแม่ฟังได้แล้วว่าเลือกตั้งไม่ใช่แค่ไปคูหาแล้วก็ได้ เราสามารถแสดงความคิดเห็นว่าเราคิดอะไร ผู้นำชุมชนของเราก็จะรู้ว่าเราต้องการอะไรคะ และโรงเรียนก็มีการจัดการเลือกตั้ง อย่างสภาพของหนูก็ไม่ได้มาโดยที่ว่าการแต่งตั้งมากจากเด็กทุกคนเลือก เราก็จะบอกว่าก่อนที่จะเข้ามาทำงานสถานักเรียนเราจะทำอะไรให้โรงเรียนบ้างเหมือนการเลือกตั้งทั่วไปของหมู่บ้านต่าง ๆ คะ” ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้งผู้นำชุมชนคนหนึ่งให้ความเห็นว่า “ใหม่ ๆ ก็มีความขัดแย้งแต่พอนาน ๆ ไปเริ่มเข้าที่เหมือนเดิม คนไม่ได้ก็เสียใจต้องใช้เวลา แต่หากมีการพัฒนาในหมู่บ้านก็ไม่มีปัญหาที่ช่วยกันเหมือนเดิม”

ในส่วนของเทศบาลได้มีการส่งเสริมประชาธิปไตยโดยให้ความเห็นว่า “...ส่วนใหญ่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดทำแผนของเรา โดยมีการจัดประชุมประชาคม สอบถามความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อที่จะให้พวกเขาไปพัฒนาหมู่บ้านตนเอง ก่อนที่เทศบาลจะจัดกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ คือเราจะให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นตลอด ปัญหาของเราที่เกิดขึ้นคือเขาไม่ค่อยจะมาร่วมกันเท่าไร เราก็เลยมีการจัดทำโครงการเกี่ยวกับเทศบาลเคลื่อนที่ เวทีประชาชนที่จะออกเป็นประจำทุกปีแต่มันก็มีปัญหาอยู่ว่าเขาไม่มา อันนี้คือปัญหาในการดำเนินงานของเรา แต่เราจะให้เขาแสดงความคิดเห็นตลอด...”

ครูได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ “...เท่าที่เห็นเทศบาลเริ่มตั้งแต่การให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการแต่ละชุดซึ่งคณะกรรมการแต่ละชุดจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อย่างเช่น

ฝ่ายสาธารณสุขคนหนึ่ง การศึกษาคนหนึ่ง ผู้นำชุมชนคนหนึ่ง หรือเป็นฝ่ายชาวบ้าน แม่บ้าน คนหนึ่ง นำมาเป็นกรรมการ หลังจากนั้นเราก็จะมาประชุมร่วมกัน โดยมีความเห็นแต่ละที่ เข้ามาร่วมประชุม ใครอยากทำอะไรมีแผนอย่างไรก็นำมาประชุม แล้วโหวดกันออกมา แล้วถึงไปทำงาน แล้วก็มีคนที่ติดตาม ทั้งหมดนี้ก็จะดึงคนให้เข้ามามีส่วนร่วมจากทุก ๆ ที่ดึงเข้ามาเพื่อที่จะมาประชุมร่วมกันทำงานร่วมกันและสรุปผลร่วมกัน...”

จัดสนทนากลุ่มครั้งที่สองเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 10:00-12:00 น.

ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลวันยาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้นำท้องถิ่นของตำบลวันยาว ปลัดเทศบาล ครู เกษนนำในชุมชน และประธานนักเรียน รวม 22 คน ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นเพื่อให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ให้มากขึ้นดังตัวอย่างคำกล่าวที่ว่า “...หากทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจจะสามารถจัดกิจกรรมได้ วัดและประเมินผลได้ เมื่อจัดแล้วเราก็พัฒนาและคอยติดตามก็จะเกิดการพัฒนาได้ จัดการประกวดสื่อต่าง ๆ ในหัวข้อที่จะสื่อถึงการพัฒนาประชาธิปไตย โดยใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาใช้ ในศูนย์การเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง...” (ครู)

จากการสนทนากลุ่มทั้งสองครั้ง พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีความเข้าใจสภาพปัญหาเบื้องต้นมากขึ้น สมาชิกพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สมาชิกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยจึงสร้างผู้ช่วยวิจัยในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแกนนำในวงจรของการพัฒนาแบบขดลวดอย่างต่อเนื่องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ลักษณะผู้ช่วยวิจัยการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ลำดับ	เพศ	ฐานะทางสังคมของผู้ช่วยวิจัย
1	ชาย	นายกเทศมนตรีวันยาว
2	หญิง	ปลัดเทศบาลตำบลวันยาว
3	ชาย	รองประธานสภา
4	ชาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลวันยาว
5	ชาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลวันยาว

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลำดับ	เพศ	ฐานะทางสังคมของผู้ช่วยวิจัย
6	ชาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลวันยาว
7	หญิง	เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวันยาว
8	หญิง	ครู โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก
9	หญิง	ครู โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก
10	หญิง	ครู โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก
11	หญิง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
12	ชาย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
13	ชาย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5
14	หญิง	ประธานนักเรียน
15	หญิง	รองประธานนักเรียน
16	ชาย	กรรมการนักเรียน

การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เป็นเครื่องมือในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งนำมาประกอบกัน ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง จากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม ร่วมกับการจัดสนทนากลุ่ม ส่วนที่สอง จากการศึกษาเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า พบว่า สิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ ต้องมีทิศทาง ถ้าไม่มีทิศทางจะเกิดปัญหา รวมถึงการมีส่วนร่วมเพื่อสะท้อนปัญหาว่าแต่ละปัญหาที่มีเงื่อนไขอย่างไร ส่วนที่สามเกิดจากการทำกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแกนนำในเทศบาลตำบลวันยาว แกนนำในโรงเรียน เป็นต้น

ส่วนที่หนึ่ง จากการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

ปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย และชุมชนต้องการให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นในโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชน เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ตามอัธยาศัย

ส่วนที่สอง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยจากผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า ดังคำให้สัมภาษณ์

“...ประชาธิปไตยมีรายละเอียด ต้องศึกษาปัญหาในชุมชน การมีส่วนร่วมต้องมีความชัดเจน เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการว่าได้เพราะอะไร ไม่ได้เพราะอะไร เช่น ประชาชนไปเลือกตั้งในแต่ละครั้ง บางคนไม่รู้ว่าจะเลือกแล้วเป็นอย่างไร เลือกเหมือนไม่ได้เลือก คือ เลือกกับไม่เลือกไม่มีความแตกต่างกัน จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้เสียในการปกครอง ถ้าประชาชนไม่มีส่วนร่วมจะไม่มีคามหมายเพราะทำไปแล้วไม่รู้ว่าจะเกิดประโยชน์อย่างไร...”
(ผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง)

“...นักเรียนต้องมีส่วนร่วมเพราะโรงเรียนเป็นของเขา เขาบังคับได้ เรียนไปก่อนแล้วจะมีความตระหนักเองก็อาจเป็นไปได้ที่จะมีความตระหนัก ต้องคิดให้มีกระบวนการประชาธิปไตยที่ใกล้ตัวนักเรียนจริงๆ เช่น โรงเรียนหนังสือไม่พอ ไฟดับ สภาพแวดล้อมไม่น่าอภิรมย์ให้นักเรียนช่วยกันแก้ แล้วจะทำได้อย่างไร เริ่มจากใกล้ตัวก่อนอย่าเพื่อฟัน...”
(ผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง)

ส่วนที่สาม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เวลา 13.30-16.30 น. ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลวันยาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้นำท้องถิ่นของตำบลวันยาว ครูและประธานนักเรียนจากโรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยาคม รวมทั้งหมด 9 คน และจัดสนทนากลุ่มครั้งที่สองเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 10.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลวันยาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้นำท้องถิ่นของตำบลวันยาว ปลัดเทศบาล ครู แกนนำในชุมชน และประธานนักเรียน รวม 22 คน ร่วมประชุมระดมสมอง เพื่อให้ทุกคนแสดงพลังสร้างสรรค์ออกมาอย่างอิสระ โดยมีวิธีดำเนินการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (A1 = Appreciation 1) สภาพปัจจุบัน ให้สมาชิกแต่ละคนนำเสนอความคิดเห็นประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชนเกี่ยวกับประชาธิปไตยในชุมชน ตามแนวคิดของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกมีความคิดเห็นที่หลากหลาย ดังนี้ 1) การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น 2) ความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครอง 3) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึก 4) รูปแบบการปกครองอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค 5) ชื่อเสียง 6) ต้องการบุคลากร

ที่มีความสามารถเข้าไปทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน 7) ศึกษาการมีส่วนร่วมและตัดสินใจด้วยตนเอง 8) พัฒนาการคิดของประชาชนให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี 9) ให้อำนาจตรวจสอบนักการเมืองแก่ประชาชนมากที่สุด การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 10) ให้ความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนที่มีต่อชุมชน 11) ไม่รับเงินซื้อเสียง 12) อยากเห็นคนในชุมชนมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชน 13) อยากเห็นชุมชนสามารถจัดการแก้ปัญหาได้เอง 14) ความเสมอภาคในชุมชน 15) การศึกษาที่ค้ำชูชุมชน 16) การกล้าแสดงออกทางความคิดเห็น 17) การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในชุมชน 18) นักการเมือง 19) การรณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตย 20) การแบ่งพรรคแบ่งพวก 21) ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความตั้งใจ 22) การให้ความรู้สิทธิหน้าที่ของประชาชน และ 23) ให้ความรู้แก่ประชาชนให้ชัดเจนถึงรูปแบบสภาผู้แทนหรือหน้าที่ของวุฒิสภาและประชาชนมีสิทธิและบทบาทอะไรในระบบประชาธิปไตย

ขั้นตอนที่ 2 (A2 = Appreciation 2) สภาพออนาคต สมาชิกนำความคิดเห็นรายบุคคลมาสรุปเป็นความเห็น โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ ปัญหาสำคัญอันดับที่ 1 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตย **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 2** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 3** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาตัวนักการเมือง **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 4** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการแบ่งพรรคแบ่งพวก **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 5** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 6** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการขาดจิตสำนึก **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 7** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการซื้อเสียง **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 8** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการใช้อำนาจตรวจสอบนักการเมือง **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 9** เรื่องเกี่ยวกับปัญหารูปแบบการปกครองอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 10** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความสามารถของบุคลากรที่เข้าไปทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 11** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาคิดของประชาชนให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 12** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความเสมอภาคในชุมชน **ปัญหาสำคัญอันดับที่ 13** เรื่องเกี่ยวกับปัญหาการกล้าแสดงออกทางความคิดเห็น โดยสมาชิกในกลุ่มมีความเห็นร่วมกันว่าจะดำเนินการในปัญหาสำคัญอันดับที่ 1 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตยก่อน

ขั้นตอนที่ 3 (II = Influence 1) เป็นวิธีมุ่งผู้ออนาคต สมาชิกเสนอวิธีการสำคัญ ที่จะทำให้สภาพปัญหาสำคัญอันดับที่ 1 เรื่องเกี่ยวกับปัญหาความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตยให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยสมาชิกเสนอความคิดเห็นทีละคน แล้วร่วมกันตัดสินใจ โดยประเด็นที่สมาชิกเสนอ ได้แก่ 1) การจัดการแข่งขันกีฬาขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม 2) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย 3) การจัดการรณรงค์

เกี่ยวกับประชาธิปไตยในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกมีความเห็นว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นภายในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 (I2 = Influence 2) วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติ สมาชิกทุกคนร่วมกันระดมความคิดเรื่องการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นภายในชุมชน โดยเลือกกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพของกลุ่มที่มีอยู่ ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันกระตุ้นสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชน และโรงเรียนเห็นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
2. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคัดเลือกสถานที่ที่จะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นภายในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จัดหาอาสาสมัครเพื่อดูแลศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ซึ่งสมาชิกมีความเห็นว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นที่โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก
3. ผู้วิจัยประสานงานกับ โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษกเพื่อขอใช้สถานที่จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษกอนุญาตให้ใช้เรือนพวงชมพูเป็นที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ซึ่งสมาชิกมีความเห็นว่าเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 (C1 = Control 1) การเขียนแผนดำเนินการ หรือแผนปฏิบัติการ สมาชิกร่วมกันระดมความคิดจัดทำแผนงานและกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นภายในชุมชน ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แผนการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม

แผนงาน/ กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1. การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน					
1.1 ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน	จำนวน 46 คน	เก็บข้อมูลได้ถูกต้องครบถ้วน	10-18 พ.ย. 2554	- ผู้วิจัย	- ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน
1.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยต่อผู้นำท้องถิ่น กลุ่มแกนนำผู้บริหารสถานศึกษา และขอเก็บข้อมูลของท้องถิ่นและสถานศึกษา	ชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว โรงเรียนขลุง รัชดาภิเษก จำนวน 9 คน	เก็บข้อมูลได้ถูกต้องครบถ้วน	29 พ.ย. 2554	- ผู้วิจัย	- ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. การสร้างผู้ช่วยวิจัย					
2.1 ร่วมประชุมกับแกนนำในส่วนต่าง ๆ ของชุมชนและสรรหาสมาชิกที่พร้อมจะให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันประเมิน	สมาชิกที่พร้อมจะให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ในฐานะผู้ช่วยวิจัย จำนวน 16 คน	สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	13 ม.ค. 2555	- ผู้วิจัย	- ได้ผู้ช่วยวิจัยที่จะให้ความร่วมมือ
2.2 จัดสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็น	ผู้ช่วยวิจัย จำนวน 16 คน	การแสดงความคิดเห็นของผู้ช่วยวิจัย	13 ม.ค. 2555	- ผู้วิจัย	- ได้รับความคิดเห็นเพื่อนำมาพัฒนา

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แผนงาน/ กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับ ผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
3. การพัฒนารูปแบบ					
ประชาธิปไตยฯ					
3.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย	ผู้ช่วยวิจัยและ	ได้ประเด็น	18	- ผู้วิจัย	- มีจัดลำดับ
ทำกระบวนการกลุ่มเพื่อ	ผู้มีส่วนร่วม	ปัญหาจากการ	ม.ค.	- ผู้ช่วย	ความสำคัญ
พัฒนารูปแบบ	จำนวน 22 คน	จัดลำดับ	2555	วิจัย	ของปัญหา
ประชาธิปไตยฯ		ความสำคัญ			
- กำหนดปัญหาและ		13 ลำดับ			
ความต้องการของชุมชน					
- จัดลำดับความสำคัญ	ผู้ช่วยวิจัยและ	ได้ประเด็นปัญหา	18	- ผู้วิจัย	- ได้วิธีการ
ของปัญหา จากข้อมูลสภาพ	ผู้มีส่วนร่วม	ที่จะดำเนินการ	ม.ค.	- ผู้ช่วย	ในการ
ปัญหาและความต้องการ	จำนวน 22 คน	แก้ปัญหา	2555	วิจัย	แก้ปัญหา
ของชุมชน		อันดับที่ 1			จากการ
					จัดลำดับ
					ความสำคัญ
- จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้	ผู้ช่วยวิจัยและ	ได้ประเด็น	18	- ผู้วิจัย	- ได้ศูนย์
ประชาธิปไตย เพื่อให้ความรู้	ผู้มีส่วนร่วม	ในการจัดตั้ง	ม.ค.	- ผู้ช่วย	การเรียนรู้
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน 22 คน	ศูนย์การเรียนรู้	2555	วิจัย	ประชาธิปไตย
ในการปกครองในระบอบ		ประชาธิปไตย			เพื่อแก้ปัญหา
ประชาธิปไตย ที่ได้					อันดับที่ 1
จากประเด็นปัญหา					
จากการจัดลำดับความสำคัญ					

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แผนงาน/ กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- จัดทำสื่อเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจัดเข้าไว้ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	ผู้ช่วยวิจัย และผู้มีส่วนร่วม จำนวน 22 คน	- ได้ประเด็นในการจัดหาสื่อเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	18 ม.ค. 2555 ถึง 16 มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	- ได้แนวทางการจัดหาสื่อเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจัดเข้าไว้ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	นักเรียน จำนวน 480 คน	- มีการปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	18 ม.ค. 2555 ถึง 16 มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	- นักเรียน ครู บุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเรียนรู้ร่วมกันและสามารถถ่ายทอดได้
- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันดำเนินการติดตามปรับปรุงและสะท้อนกลับเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกัน ประชุม 3 ครั้ง		18 ม.ค. 2555 ถึง 16 มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	- ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย ที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แผนงาน/ กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
4. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้					
4.1 โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก					
อนุญาตให้ใช้พื้นที่ เรือนพวงชมพูในการ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย	- ศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย 1 ศูนย์	- มีศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย ในชุมชน ที่ทุกคนมีโอกาส เรียนรู้	ม.ค. 2555 มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วย วิจัย	- มีสถานที่จัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย
4.2 จัดเตรียมอุปกรณ์					
เพื่ออำนวยความสะดวก ต่อการเรียนรู้ เรื่องความรู้ความเข้าใจ ในการปกครอง ในระบอบ ประชาธิปไตย - ป้ายศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย 1 ป้าย - คอมพิวเตอร์ จำนวน 2 เครื่อง - แผ่นป้ายความรู้ขนาด .80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้ง จำนวน 8 ชุด - สื่อประเภทหนังสือ แผ่นพับ - สื่อมัลติมีเดีย	- ศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย ที่มีสื่อ และ อุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย	- มีสื่อ และ อุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนไทย	24 ม.ค. 2555 16 มี.ค. 2555	- ผู้ช่วย วิจัย	- ผู้เรียนรู้ มีความสะดวก ในการเรียนรู้

ตารางที่ 22 (ต่อ)

แผนงาน/ กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
4.3 จัดทำปฏิบัติการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2555	- นักเรียนและคนในชุมชน	- ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	ม.ค. 2555 มี.ค. 2555	- ผู้ช่วยวิจัย	- ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง
5. การประเมินรูปแบบประชาธิปไตยศึกษา					
5.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันวางแผนดำเนินงานติดตามและประเมินผลการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาอย่างต่อเนื่อง	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา 3 รอบ	- รอบที่ 1 จำนวน 9 คน - รอบที่ 2 จำนวน 11 คน - รอบที่ 3 จำนวน 14 คน	30 ม.ค. 2555 21 ก.พ. 2555 15 มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	- ได้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
5.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันประเมินและปรับปรุงรูปแบบประชาธิปไตยศึกษาให้มีประสิทธิภาพ	- ประเมินผล 3 รอบ	- ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	ม.ค. 2555- มี.ค. 2555	- ผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยพึงพอใจในศูนย์การเรียนรู้ - ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยาคม ประกอบด้วย การดำเนินงานและกระบวนการทำงาน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างการดำเนินการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย มีบุคลากรที่รับผิดชอบชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และมีความคล่องตัวในการทำงาน
2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยาคม โดยความร่วมมือของผู้ช่วยวิจัยที่เป็นครูและนักเรียน โรงเรียนขลุ่ยระนาดวิทยาคม ร่วมกันจัดตารางการเข้าใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยแบ่งช่วงเวลาตามความเหมาะสม คือ ช่วงพักกลางวัน เวลา 12.00 น.-13.00 น. และคาบเรียนซ่อมเสริม 08.30 น.-09.20 น. ให้กับนักเรียน จำนวน 480 คน ดังนี้

วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 08.30 น.-09.20 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 12.00 น.-13.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 08.30 น.-09.20 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 12.00 น.-13.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เวลา 12.00 น.-13.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เวลา 08.30 น.-09.20 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เวลา 12.00 น.-13.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เวลา 09.00 น.-16.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนศรีหฤทัย
และ โรงเรียนวัดวันยาวล่าง จำนวน 60 คน

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เวลา 12.00 น.-13.00 น. กลุ่มนักเรียน โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก
จำนวน 30 คน

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เวลา 09.00 น.-15.00 น. กลุ่มนักเรียน ในเภอชล
จำนวน 90 คน

วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เวลา 09.00 น.-15.00 น. กลุ่มนักเรียน ในเภอชล
จำนวน 90 คน

ขั้นตอนที่ 6 (C2 = Control 2) หาข้อมูลเพื่อจัดทำกลยุทธ์ในการพัฒนาร่วมกัน

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันแสดงความคิดเห็นพิจารณาถึงข้อดีข้อเสีย ภายใต้บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา
จึงได้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยขึ้นที่โรงเรียนชลราษฎรดิษเกษก เพื่อพัฒนา
รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามแผนงาน
และกิจกรรมที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 (C3 = Control 3) สรุปและติดตามผล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกัน

ระดมความคิดซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก ติดตามและประเมินเพื่อสรุป และ

ติดตามผลการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครอง
 ในระบอบประชาธิปไตย เพื่อพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย
 เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 สรุปและติดตามผลการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

แผนงาน/โครงการ	ก่อนตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	หลังตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	วิธีการเก็บ ข้อมูล	ผู้ให้ ข้อมูล
1. ด้านโครงสร้าง				
ของศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย				
1.1 กำหนดที่ตั้ง ของศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย จากความร่วมมือ ของกลุ่มแกนนำ โรงเรียนขลุ่ยระนาด เกษมศึกษา	- ไม่มีศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย เกิดขึ้น	- มีศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย 1 ศูนย์	สังเกต บันทึก	ผู้วิจัย และผู้ช่วย วิจัย
1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- ไม่มีผู้รับผิดชอบ การดำเนินงาน ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- มีผู้รับผิดชอบ การดำเนินงาน ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	สังเกต บันทึก	ผู้วิจัย และผู้ช่วย วิจัย
2. ด้านกระบวนการ ทำงานของศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย				
2.1 การสร้าง การมีส่วนร่วม ในการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- ยังไม่มีการ สร้างความร่วมมือ ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกัน ประเมิน	- สมาชิกพร้อมจะให้ ความร่วมมือในการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันประเมิน จำนวน 16 คน	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ผู้วิจัย และผู้ช่วย วิจัย

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนงาน/โครงการ	ก่อนตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนปีใด	หลังตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนปีใด	วิธีการเก็บ ข้อมูล	ผู้ให้ ข้อมูล
2.2 การนำศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนปีใด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ทุกคนมีโอกาส เข้าถึงโดยง่ายและ สะดวกต่อการเรียนรู้	- ไม่มีจำนวน ผู้ใช้บริการในศูนย์ การเรียนรู้ ประชาชนปีใด	- มีจำนวนผู้ใช้บริการ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนปีใด	สังเกต บันทึก	ผู้วิจัย และ ผู้ช่วย วิจัย
2.3 การส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพ ของแต่ละบุคคล	- ผู้เรียนรู้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วย ตนเอง	- ผู้เรียนรู้สามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกห้องเรียน	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ผู้วิจัย และ ผู้ช่วย วิจัย
2.4 การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้	- ความพึงพอใจ ในการเรียนรู้	- ผู้เรียนรู้มีความ พึงพอใจ สนุกสนาน ที่มาเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาชนปีใดและ มีส่วนร่วม ในกิจกรรม	สังเกต บันทึก สัมภาษณ์	ผู้วิจัย และ ผู้ช่วย วิจัย

การดำเนินการตามการพัฒนา รูปแบบประชาชนปีใดศึกษา

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาชนปีใดเพื่อการพัฒนา รูปแบบประชาชนปีใดศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้น แล้วปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากรอบที่ 1 ไปถึงรอบที่ 3 ดังนี้

การดำเนินการตามการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 1

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยประกอบด้วย ผู้นำในชุมชนเทศบาลตำบลวันยาว ครูและนักเรียน
แกนนำของโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก แกนนำในชุมชน จัดสนทนากลุ่มเมื่อวันที่ 30 มกราคม
พ.ศ.2555 เพื่อติดตาม ประเมินผล สะท้อนกลับในการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 1 ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม รอบที่ 1

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
1. ด้านโครงสร้าง					
ของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย					
1.1 กำหนดที่ตั้ง	- ชี้แจง	- ได้รับ	18	ผู้วิจัย	บันทึก
ของศูนย์การเรียนรู้	วัตถุประสงค์	อนุญาต	ม.ค.		สังเกต
ประชาธิปไตย	การวิจัย	ให้จัดตั้ง	2555		
จากความร่วมมือ	ต่อผู้นำท้องถิ่น	ศูนย์การเรียนรู้			
ของกลุ่มแกนนำ	กลุ่มแกนนำ	ประชาธิปไตย			
โรงเรียน	ผู้บริหาร	ในโรงเรียน			
ขลุงรัชดาภิเษก	สถานศึกษา	ขลุงรัชดาภิเษก			
	- ขอใช้สถานที่		18	ผู้วิจัย	บันทึก
	ของโรงเรียนขลุง		ม.ค.		สังเกต
	รัชดาภิเษกใน		2555		
	การจัดตั้งศูนย์				
	การเรียนรู้				
	ประชาธิปไตย				
1.2 กำหนด	- ขอความร่วมมือ	- ได้รับ	18	ผู้วิจัย	บันทึก
ผู้รับผิดชอบ	จากครูและ	ความร่วมมือ	ม.ค.		สังเกต
ในศูนย์การเรียนรู้	นักเรียนแกนนำ	จากครูและ	2555		
ประชาธิปไตย	ของโรงเรียนขลุง	นักเรียนแกนนำ			
	รัชดาภิเษก	ของโรงเรียน			
		ขลุงรัชดาภิเษก			

ตารางที่ 24 (ต่อ)

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
2. ด้านกระบวนการ					
ทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย					
2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	- จัดประชุมระดมสมอง - จัดสนทนากลุ่ม - จัดทำเอกสารในการเรียนรู้	- สร้างสัมพันธภาพกับผู้ช่วยวิจัยที่เป็นแกนนำในชุมชนโรงเรียน	18-24 ม.ค. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต
2.2 การนำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	- ศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการของชุมชน - ศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	ผู้ช่วยวิจัยและผู้มีส่วนร่วมจำนวน 22 คน จำนวน 1 คน	18 ม.ค. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต
2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	- สื่อการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	- นักเรียนที่เข้าเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยจำนวน 120 คน	24 ม.ค. 2555 ถึง 26 ม.ค. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในรอบที่ 1	- ประเมินผล การปรับปรุง การดำเนินงาน ในรอบที่ 1	- ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ - ความพึงพอใจของผู้ให้บริการ	30 ม.ค. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์

1. ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

1.1 กำหนดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยโดยขอใช้สถานที่ของโรงเรียนของ รัชดาภิเษกในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ลักษณะเป็นศาลาโปร่งอากาศถ่ายเทได้สะดวก ตั้งอยู่ในบริเวณที่นักเรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้สะดวก จัดโต๊ะ เก้าอี้ สื่ออุปกรณ์และบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ช่วย วิทย ที่เป็นครูและนักเรียน โรงเรียนของรัชดาภิเษก ร่วมกันจัดตารางเวลา การเข้าเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย มีการลงทะเบียนการเข้าใช้

2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยร่วมกันวางแผน โดยจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกผลความก้าวหน้า และ ปัญหาอุปสรรค ที่พบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปหาจุดแข็งที่เป็นข้อดี และจุดอ่อนที่เป็นปัญหาอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อไป

2.2 การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาส เข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยมีทั้งสื่อประเภทการ์ตูน นิทาน หนังสือ แผ่นพับ ที่สามารถเรียนรู้ได้ง่าย โดยผู้เรียนรู้สามารถเลือกเรียนรู้จุดสื่อได้ตามอัธยาศัย ไม่มีลำดับก่อนหลัง เมื่อเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เรียนรู้ทำแบบประเมินตนเอง

2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เนื่องจาก เนื้อหาศูนย์การเรียนรู้มีหลายกิจกรรม เช่น สภาคิดส์ จันทร์เรมตะลุยเลือกตั้ง ศัพท์เด็ดสะเก็ด การเมือง แม่บทการเมืองไทย การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ห้องเรียนรู้ สิทธิมนุษยชน จุดเริ่มต้นประชาธิปไตยไทย 20 คำตอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความหมาย ของประชาธิปไตย หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การได้มาซึ่งการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงให้ผู้เรียนรู้สามารถเข้าใจเรื่องความรู้ความเข้าใจ ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สามารถเรียนรู้ได้ง่าย โดยผู้เรียนรู้สามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมและ สอบถามผู้มาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ดังคำกล่าว

“...ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ควรจะรู้ และจำเป็นที่จะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน... (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย) ...เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้ และควรมีสื่อและเนื้อหาให้มากกว่านี้... (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย)

“...เป็นจุดเริ่มต้นของคนรุ่นใหม่ที่ได้ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย เพื่อที่จะได้ทราบว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยขนาดไหน จัดได้ขนาดนี้ ก็ถือว่าดีแล้วในความคิดของผม...” (ผู้นำชุมชน)

“...สังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนที่เข้ามาใช้ ดูตอนที่เด็กเข้ามาใช้ดูแล้วเขาสนใจดี มีการพูดคุยซักถามกันเมื่อ ไม่เข้าใจโดยการถามครูถามเพื่อน” (ครู)

การดำเนินการตามการพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 2

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจัดสนทนากลุ่มร่วมกันเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เพื่อติดตาม ทบทวนแผน การดำเนินงานตามแผน การสังเกต ติดตาม ประเมินผลสะท้อนกลับ และปรับแผนการพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การพัฒนาารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 2

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
1. ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย					
1.1 กำหนดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	- ปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยโดยการจัดทำป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	- มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	31 ม.ค. 2555	ผู้วิจัย	บันทึกสังเกต
จากความร่วมมือของกลุ่มแกนนำโรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษก	ตามที่ได้ร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันเป็นป้ายขนาด .80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้งจำนวน 8 ชุด	.80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้งจำนวน 8 ชุด			

ตารางที่ 25 (ต่อ)

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- มีครูและนักเรียน รับผิดชอบ การดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- ครูและนักเรียน รับผิดชอบ	2-14 ก.พ. 2555	ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต
2. ด้านกระบวนการ					
การทำงาน ของศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย					
2.1 การสร้าง การมีส่วนร่วม ในการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- การประชุมของผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย	จำนวน 1 ครั้ง	1 ก.พ. 2555	ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต
2.2 การนำศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย ให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่ทุกคน มีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและ สะดวก	- จัดทำเอกสาร ในการเรียนรู้เพิ่มเติม - ขอเอกสารสนับสนุน จากสำนักงาน คณะกรรมการเลือกตั้ง จังหวัดจันทบุรี	- มีเอกสารใน การเรียนรู้เพิ่มเติม - ได้รับการ สนับสนุนสื่อ จากสำนักงาน คณะกรรมการ เลือกตั้ง จังหวัดจันทบุรี	2-14 ก.พ. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วย วิจัย	บันทึก สังเกต
ต่อการเรียนรู้	- จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ พร้อมหูฟังเพื่อใช้ ในการเรียนรู้ สื่อมัลติมีเดีย ที่มีทั้งภาพและเสียง	- มีเครื่อง คอมพิวเตอร์ พร้อมหูฟัง ประจำศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย จำนวน 2 ชุด			

ตารางที่ 25 (ต่อ)

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	- จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	- นักเรียนที่เข้าเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	2-14 ก.พ. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์
	- จัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	- นักเรียนแกนนำจำนวน 20 คน	6 ก.พ. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์
	- จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยนักเรียนแกนนำ	- นักเรียนโรงเรียนศรีหฤทัย โรงเรียนวัดวันยาวล่าง โรงเรียนวัดซึ้งล่าง	10 ก.พ. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์
2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้	- ประเมินผล การปรับปรุง การดำเนินงานในรอบที่ 2	- ความพึงพอใจของผู้วิจัย - ความพึงพอใจของของผู้ใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้	21 ก.พ. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์

1. ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

1.1 กำหนดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยปรับปรุงการจัดวางสื่อและเพิ่มเติมสื่อที่น่าสนใจ ได้แก่ คอมพิวเตอร์พร้อมหูฟังจำนวน 2 ชุด เพื่อใช้ในการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดีย

ที่มีทั้งภาพและเสียง โดยขอใช้ไฟฟ้าและโต๊ะวางคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษก ในการจัดตั้งสื่อเพิ่มเติม นักเรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้สะดวก จัดทำป้ายให้ความรู้ เกี่ยวกับ ประชาธิปไตยมีขนาด .80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้ง จำนวน 8 ชุด เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ให้มากยิ่งขึ้น

1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ช่วยวิจัย ที่เป็นครูและนักเรียนโรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษกร่วมกันจัดตารางเวลาการเข้าเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย มีการลงทะเบียนการเข้าใช้ โดยช่วยแนะนำสื่อที่เหมาะสมกับวัย ของผู้เข้าใช้และอธิบายวิธีการใช้สื่อมัลติมีเดียที่เพิ่มเข้ามาในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยร่วมกันวางแผน โดยจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกผลความก้าวหน้าและปัญหา อุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปหาจุดแข็งที่เป็นข้อดีและจุดอ่อน ที่เป็นปัญหาอุปสรรคเพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนาในรูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพิ่มเติมต่อไป

2.2 การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาส เข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยมีทั้งสื่อประเภทการ์ตูน นิทาน หนังสือ แผ่นพับ ที่สามารถเรียนรู้ได้ง่าย โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้จากสื่อได้ตามอัธยาศัย โดยเพิ่มเติมสื่อที่ได้รับสนับสนุน จากสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดจันทบุรี สื่อแผ่นป้ายขนาด .80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้งจำนวน 8 ชุด และสื่อการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียที่มีทั้งภาพและเสียง เมื่อเรียนรู้เรียบร้อยแล้วให้ผู้เรียนทำแบบประเมินตนเอง และเปิดโอกาสให้กับนักเรียน โรงเรียนศรีหฤทัย และ โรงเรียนวัดวันยาวล่าง โรงเรียนวัดซึ่งล่าง จำนวน 60 คน ได้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยมีนักเรียนแกนนำของโรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษกให้การดูแลแนะนำการเรียนรู้ให้นักเรียน ที่เข้ามาเรียนรู้

2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษกในแต่ละช่วงเวลา ในการเข้าใช้ รวม 120 คน ซึ่งพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จะมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นดี แต่ยังขาดการสรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษา หรือกิจกรรมใดบางที่ได้เข้าร่วมแล้ว จึงจัดทำบัตรกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนบันทึกกิจกรรม

ที่ได้เข้าร่วม พร้อมทั้งสรุปเนื้อหาที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการอบรมนักเรียนแกนนำเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ความรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กับนักเรียน โรงเรียนศรีหฤทัย โรงเรียนวัดวันยาวล่าง และ โรงเรียนวัดซึ่งล่าง จำนวน 60 คน โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย พบว่า นักเรียน โรงเรียนศรีหฤทัย โรงเรียนวัดวันยาวล่างและ โรงเรียนวัดซึ่งล่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำแนะนำของแกนนำนักเรียนที่ให้ความรู้ได้ดี

2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมและสอบถามผู้มาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ โดยในส่วนของนักเรียน โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก ที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ปรับปรุงโดยเพิ่มเติมสื่อที่ได้รับสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดจันทบุรี สื่อแผ่นป้ายขนาด .80 ม. X 1.80 ม. พร้อมขาตั้ง จำนวน 8 ชุด และสื่อการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียที่มีทั้งภาพและเสียง โดยนักเรียนมีความคิดเห็น ดังนี้

“...ป้ายที่ทำมาใหม่น่าสนใจดีมีคำอธิบายที่สั้นเข้าใจได้ง่ายอ่านสบายตาทำให้อยากเข้ามาในศูนย์...” (นักเรียน)

“...คราวนี้ในศูนย์มีคอมพิวเตอร์มาตั้งด้วย น่าสนใจดีอยากลองเข้าไปเล่นดูว่ามีอะไรให้เรียนรู้บ้าง...” (นักเรียน)

“...ข้อดีของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในครั้งนี่คือมีสื่อไอซีทีที่เป็นทั้งภาพยนตร์สั้น คลิปวีดีโอ การ์ตูน ที่ใช้ผ่านคอมพิวเตอร์ทำให้นักเรียนที่เข้ามาใช้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น...”

(ครู)

“...ที่ ๆ ให้ความรู้ดี อยากมาเรียนในศูนย์อีกสนุกดี...” (นักเรียน)

“...เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้นที่ได้มาเรียนรู้นอกสถานที่ มีการซักถามที่ ๆ อ่านสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างสนใจ” (ครู)

การดำเนินการตามการพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 3

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจัดสนทนากลุ่มร่วมกันเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2555 เพื่อติดตามประเมินผลสะท้อนกลับและปรับแผนการพัฒนาแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม รอบที่ 3

แผนงาน/ โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
1. ด้านโครงสร้าง					
ของศูนย์การเรียนรู้					
ประชาธิปไตย					
1.1 กำหนดที่ตั้ง	- จัดหาสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเข้าร่วม	- มีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเข้าร่วม	23-24 ก.พ.	ผู้วิจัย	บันทึก
ของศูนย์การเรียนรู้	มหกรรมวิชาการ	มหกรรม	2555	ผู้ช่วยวิจัย	สังเกต
ประชาธิปไตย	อำเภอขลุง ร่วมกับ	วิชาการ			
จากความ	โรงเรียน	อำเภอขลุง			
ร่วมมือของ	ขลุงรัชดาภิเษก	ร่วมกับ			
กลุ่มแกนนำ		โรงเรียน			
โรงเรียนขลุง		ขลุงรัชดาภิเษก			
รัชดาภิเษก					
1.2 กำหนด	- มีครูและนักเรียน	- ครูและ	23-24	ผู้ช่วย	บันทึก
ผู้รับผิดชอบ	รับผิดชอบ	นักเรียน	ก.พ.	วิจัย	สังเกต
ในศูนย์การเรียนรู้	การดำเนินงาน	รับผิดชอบ	2555		
ประชาธิปไตย	ของศูนย์การเรียนรู้				
	ประชาธิปไตย				
	มหกรรมวิชาการ				
	อำเภอขลุง ร่วมกับ				
	โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก				
2. ด้านกระบวนการ					
การทำงาน					
ของศูนย์การเรียนรู้					
ประชาธิปไตย					
2.1 การสร้าง	- การประชุมของผู้วิจัย	จำนวน 1 ครั้ง	21	ผู้วิจัย	บันทึก
การมีส่วนร่วม	และผู้ช่วยวิจัย		ก.พ.	ผู้ช่วย	สังเกต
ในการพัฒนา			2555	วิจัย	สัมภาษณ์
ศูนย์การเรียนรู้					
ประชาธิปไตย					

ตารางที่ 26 (ต่อ)

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
2.2 การนำศูนย์การเรียนรู้ประชาชนปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	- จัดทำเอกสารในการเรียนรู้เพิ่มเติม - จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น การแต่งคำขวัญ เล่นเกม หนังสือเล่มเล็ก เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในระบบอบประชาชนปไตย	- มีเอกสารในการเรียนรู้เพิ่มเติม - มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียน	23-24 ก.พ. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึก สังเกต
2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	- นำศูนย์การเรียนรู้ประชาชนปไตยเข้าร่วมมหกรรมวิชาการอำเภอขลุง ประจำปีการศึกษา 2555 - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบอบประชาชนปไตยออกมาเป็นผลงานต่างๆ	- จำนวนผู้เข้าใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาชนปไตย - หนังสือเล่มเล็ก - แต่งเพลงเกี่ยวกับประชาชนปไตย - แต่งคำขวัญเกี่ยวกับประชาชนปไตย	23-24 ก.พ. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์

ตารางที่ 26 (ต่อ)

แผนงาน/โครงการ	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	วิธีการเก็บข้อมูล
2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้	- การจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนโดยนักเรียนแกนนำของโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก	- จำนวนครัวเรือนที่แกนนำได้เข้าไปให้ความรู้	10 มี.ค. 2555	ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์
	- ประเมินผล การปรับปรุงการดำเนินงานในรอบที่ 3	- ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ - ความพึงพอใจของผู้ให้บริการ	10 มี.ค. 2555	ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย	บันทึกสังเกตสัมภาษณ์

1. ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

1.1 กำหนดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย โดยปรับปรุงการจัดวางสื่อ และเพิ่มเติมสื่อที่น่าสนใจ เพื่อร่วมงานมหกรรมวิชาการอำเภอขลุง ในวันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 โดยจัดสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น เกมสอยดาว กิจกรรมแต่งคำขวัญเกี่ยวกับประชาธิปไตย หนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับประชาธิปไตย แต่งเพลงเกี่ยวกับประชาธิปไตย เพื่อเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้เรียนรู้ที่มาจากหลายโรงเรียน เพื่อมาร่วมงานมหกรรมวิชาการอำเภอขลุง

1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ช่วยวิจัยที่เป็นครูและนักเรียน โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก ร่วมกันจัดเปลี่ยนหมุนเวียนผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ตลอด 2 วันที่มีการจัดงานมหกรรมวิชาการอำเภอขลุง

2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้ช่วยวิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันสังเกตติดตามและประเมินผล และร่วมกันปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เป็นวงจรการพัฒนาแบบต่อเนื่องจากรอบที่ 1 ไปสู่อ้อมที่ 2 และไปสู่อ้อมที่ 3 จนได้ศูนย์การเรียนรู้ที่ได้ผลดี เริ่มดำเนินการ

ในเดือน มกราคม 2555 จนถึงเดือนมีนาคม 2555 จากการสังเกต ติดตามและประเมินผลในรอบที่ 3 พบความก้าวหน้าของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ดังนี้ คือ กลุ่มผู้วิจัยและมีความร่วมมือที่ดี และมีสัมพันธภาพที่ดีร่วมกัน ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยสามารถให้บริการกับโรงเรียนอื่น ๆ ได้ แยกนนำนักเรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนได้

2.2 การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง โดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกต ติดตามและประเมินผล ในรอบที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เรียนรู้เรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น สังเกตจากการพูดคุย ซักถาม การยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยทำหน้าที่ได้ดีขึ้น แยกนนำนักเรียนที่ให้ความรู้มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าที่จะอธิบายหรือแนะนำสื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้การที่ นำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยเข้าร่วมมหกรรมวิชาการ อำเภอขลุง ประจำปีการศึกษา 2555 โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้นอกพื้นที่ที่ศึกษาเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงมากยิ่งขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.3 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลจากการสังเกต ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย พบว่า ในการเรียนรู้ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนสนใจศึกษาเรียนรู้จากแผ่นป้าย บางคนศึกษาเรียนรู้โดยการเล่นเกม บางคนศึกษาเรียนรู้โดยการแต่งคำขวัญ บางคนศึกษาเรียนรู้โดยการแต่งเพลง บางคนศึกษาเรียนรู้ผ่านสื่อมัลติมีเดีย บางคนศึกษาเรียนรู้โดยการเป็นผู้แนะนำและอธิบาย การจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนโดยนักเรียนแกนนำของโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก นักเรียนแกนนำของโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก กลุ่มละ 10 คน ลงพื้นที่ ให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับประชาธิปไตย เช่น เรื่องของสิทธิเสรีภาพ สิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ที่บุคคลควรได้รับ รวมถึง การเสียสิทธิทางการเมืองในการไม่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อธิบายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยนักเรียน จะได้รับการอบรมมาก่อน จากนั้น ได้ลงพื้นที่ไปให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยมีผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการพานักเรียนเข้าไป ในชุมชนเพื่อความปลอดภัย เนื่องจากนักเรียนบางคนไม่รู้จักบ้านทุกบ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนนำ ไป ก็เกิดความสบายใจ การต้อนรับของชาวบ้าน เช่น ชาวบ้านนำน้ำมาให้ดื่ม เอาขนมมาให้กิน บางคน ทำหน้าที่ไม่ทราบว่ามีนักเรียนมาทำอะไร ชาวบ้านบางคนก็ทำแต่สวนไม่ค่อยสนใจในเรื่องนี้เท่าไร บางครั้งวันเลือกตั้งยังไม่รู้เลย (เสียงตอบรับจากชาวบ้าน)

“...ขอบคุณนะคะหนูที่มาให้ความรู้กับป้า...” และมีรอยยิ้มให้ สิ่งที่ต้องแก้ไข บางบ้านมีคนแก่ ถ้าสื่อเป็นพับหรือสื่อมีตัวหนังสือเล็กเกินไป แจกให้ก็อ่านไม่รู้เรื่อง แจกไปก็ไม่ได้อ่าน สิ่งที่นักเรียนในกลุ่มได้จากการลงพื้นที่ในครั้งนี้สะท้อนออกมาได้ว่า “อย่างแรก ได้ความรู้เกี่ยวกับแกนนำประชาธิปไตย จากการได้ฝึกฝนการเป็นวิทยากรให้ความรู้กับชาวบ้าน ได้รู้จักวางแผนในการเข้าไปบ้านที่ให้ความรู้ว่าจะไปบ้านไหนก่อน และนอกจากผู้ใหญ่มาฟังแล้ว ก็มีเด็กเล็ก ๆ มานั่งฟังด้วย ก็รู้ว่าเด็กเขาไม่รู้เรื่องแต่ก็ถือว่าเขาสนใจว่าเรามาทำอะไร”

2.4 การตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และนำปัญหานั้นมากำหนดเป็นเรื่องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน ในชุมชน ปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เหมาะสมมากขึ้น ปรับปรุงกระบวนการ และวิธีบริหารจัดการภายในศูนย์การเรียนรู้ เสริมการลงพื้นที่ไปให้ความรู้กับชาวบ้าน โดยนักเรียน แกนนำเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้มากขึ้น

การประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันประเมินผลการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2555 จากการสังเกต ติดตามและประเมินผล สะท้อนกลับโดยการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จากรอบที่ 1 ไปสู่ออบที่ 2 และไปสู่ออบที่ 3 จนได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึกผล พบการเปลี่ยนแปลง ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ผลการประเมินประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา

โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รอบที่ 1-3

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด รอบที่ 1	ตัวชี้วัด รอบที่ 2	ตัวชี้วัด รอบที่ 3	วิธีการเก็บ ข้อมูล
1. ด้านโครงสร้าง				
ของศูนย์				
การเรียนรู้				
ประชาธิปไตย				
1.1 กำหนดที่ตั้ง	- มีการจัดตั้ง	- มีการปรับปรุง	- มีการปรับปรุง	บันทึก
ของศูนย์	ศูนย์การเรียนรู้	ศูนย์การเรียนรู้	ศูนย์การเรียนรู้	สังเกต
การเรียนรู้	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย	สัมภาษณ์
ประชาธิปไตย	ในโรงเรียน	ในโรงเรียน	ในโรงเรียน	
จากความร่วมมือ			- นำศูนย์การเรียนรู้	
ของกลุ่มแกนนำ			ประชาธิปไตย	
โรงเรียน			เข้าร่วมมหกรรม	
ขลุ่ยระนาดเอก			วิชาการ	
			อำเภอจตุร	
1.2 กำหนด	- มีผู้รับผิดชอบ	- มีผู้รับผิดชอบ	- มีผู้รับผิดชอบ	บันทึก
ผู้รับผิดชอบ	ในการดำเนินงาน	ในการดำเนินงาน	ในการดำเนินงาน	สังเกต
ในศูนย์	ในศูนย์	ในศูนย์การเรียนรู้	ในศูนย์การเรียนรู้	
การเรียนรู้	การเรียนรู้	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย	
ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย	- มีแกนนำนักเรียน	- มีแกนนำนักเรียน	
		ในการให้ความรู้	ในการให้ความรู้	
		ในศูนย์การเรียนรู้	ในศูนย์การเรียนรู้	
		ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย	
			- มีแกนนำนักเรียน	
			ให้ความรู้	
			ประชาธิปไตย	
			ในชุมชน	

ตารางที่ 27 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	วิธีการเก็บ ข้อมูล
	รอบที่ 1	รอบที่ 2	รอบที่ 3	
2. ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาชนปทุมธานี				
2.1 การสร้าง	- สร้าง	- สร้างการมี	- สร้างการมี	บันทึก
การมีส่วนร่วม	สัมพันธภาพ	ส่วนร่วมกับ	ส่วนร่วม	สังเกต
ในการพัฒนา	กับผู้ช่วยวิจัย	ผู้ช่วยวิจัยที่เป็น	กับผู้ช่วยวิจัย	สัมภาษณ์
ศูนย์การเรียนรู้	ที่เป็นแกนนำ	แกนนำในชุมชน	ที่เป็นแกนนำ	
ประชาชนปทุมธานี	ในชุมชน	โรงเรียนใน	ในชุมชน	
	โรงเรียน	การจัดการ	โรงเรียน	
		สื่อเพิ่มเติม		
2.2 การนำศูนย์	- นักเรียนโรงเรียน	- นักเรียนโรงเรียน	- จำนวนคน	บันทึก
การเรียนรู้	ขลุ่ยระนาดกึ่งแยก	ขลุ่ยระนาดกึ่งแยก	ที่เข้ามาใช้	สังเกต
ประชาชนปทุมธานี	จำนวน 120 คน	จำนวน 120 คน	บริการในศูนย์	สัมภาษณ์
ให้เป็นแหล่ง		- นักเรียนโรงเรียน	การเรียนรู้	
เรียนรู้ที่ทุกคน		ศรีนครินทร์ โรงเรียน	ประชาชนปทุมธานี	
มีโอกาสเข้าถึง		วัดวันยาวล่าง	ในมทธรรม	
โดยง่ายและสะดวก		โรงเรียนวัดซึ่งล่าง	วิชาการ อำเภอขลุ่ย	
ต่อการเรียนรู้		จำนวน 60 คน	จำนวน 180 คน	
2.3 การส่งเสริม	- ผู้เรียนรู้สามารถ	- ผู้เรียนรู้สามารถ	- ผู้เรียนรู้	บันทึก
ให้เกิดการเรียนรู้	เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	เรียนรู้ได้ด้วย	สามารถเรียนรู้	สังเกต
ด้วยตนเอง		ตนเอง	ได้ด้วยตนเอง	สัมภาษณ์
ตามศักยภาพ		- ผู้เรียนสามารถ	- ผู้เรียนรู้สามารถ	
ของแต่ละบุคคล		นำความรู้	จัดทำสื่อของ	
		ไปใช้ได้	ผู้เรียนรู้ที่เกิด	
			จากการเรียนรู้	
			เรื่องความรู้	
			ความเข้าใจใน	
			การปกครอง	
			ในระบอบ	
			ประชาชนปทุมธานี	

ตารางที่ 27 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด รอบที่ 1	ตัวชี้วัด รอบที่ 2	ตัวชี้วัด รอบที่ 3	วิธีการ เก็บข้อมูล
2.3 การส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตามศักยภาพ ของแต่ละบุคคล (ต่อ)	- ผู้เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง	- ผู้เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง	- ผู้เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์
		- ผู้เรียน สามารถ นำความรู้ ไปใช้ได้	- ผู้เรียนรู้ สามารถ จัดทำสื่อ ของผู้เรียนรู้ ที่เกิดจาก การเรียนรู้ เรื่องความรู้ ความเข้าใจ ในการปกครอง ในระบบ ประชาธิปไตย - ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ ไปใช้ได้	
2.4 การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้	- นักเรียน มีความพึงพอใจ ที่ได้มาเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - ความพึงพอใจ ของผู้รับผิดชอบ ในศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- นักเรียนมีความ พึงพอใจที่ได้ มาเรียนรู้ใน ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - ความพึงพอใจ ของผู้รับผิดชอบ ในศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- นักเรียนมี ความพึงพอใจ ที่ได้มาเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - ความพึงพอใจ ของผู้รับผิดชอบ ในศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	บันทึก สังเกต สัมภาษณ์

ตารางที่ 27 (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด รอบที่ 1	ตัวชี้วัด รอบที่ 2	ตัวชี้วัด รอบที่ 3	วิธีการ เก็บข้อมูล
2.4 การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้ (ต่อ)		- ความพึงพอใจ ของนักเรียน แกนนำใน การให้ความรู้	- ความพึงพอใจ ของนักเรียน แกนนำใน การให้ความรู้ - ความพึงพอใจ ชุมชนที่ได้รับ ความรู้จาก นักเรียนแกนนำ	

การประเมินประสิทธิภาพของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 3 มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรแบบขดลวด จนเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ผู้นำชุมชน ครู และนักเรียน มีความพอใจในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ที่เกิดจากการร่วมมือของผู้ช่วยวิจัยที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และบันทึก พบว่า ผู้ช่วยวิจัยมีความพอใจ ดังคำกล่าว

“...ข้อดีก็คือนอกจากเด็กได้เรียนในห้องเรียนแล้วเขาก็ได้ออกมานอกห้องเรียน ตรงนี้ด้วย ได้เข้ามาได้ความรู้ในศูนย์ฯ ได้แหล่งเรียนรู้เพิ่ม...” (ครู โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก)

“...สื่อต่างในศูนย์ดูน่าสนใจดี เช่น สภากิเลส เป็นการอธิบายประชาธิปไตยผ่านการ์ตูน และมีกิจกรรมให้ร่วมสนุกอีกด้วย...” (นักเรียน โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก)

“...คลิปวิดีโอเกี่ยวกับประชาธิปไตยน่าสนใจเข้าใจได้ว่าไม่ว่าแต่ละคนมีอาชีพอะไร ก็มีหนึ่งเสียงเท่าเทียมกัน...” (นักเรียน โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก)

“...อาจมีการเพิ่มกิจกรรมสักหนึ่งก็คือแทนที่จะจัดเป็นศูนย์อย่างเดียวก็ควรจะมีเพิ่มในส่วนของการอบรมนักเรียนแกนนำ แล้วให้นักเรียนแกนนำส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น แล้วโรงเรียนก็รื้อต่อในการทำให้ศูนย์นี้อยู่ได้คงทน คือมีการส่งต่อที่ยั่งยืน...” (ครู โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก)

“...น่าจะเอาศูนย์นี้ไปตามที่มีประชาคมหรืองานวัดเพื่อให้ความรู้กับประชาชน อีกทางหนึ่ง เพราะผมเห็นว่ากิจกรรมในศูนย์น่าสนใจถ้าจัดไปตามงานต่าง ๆ ก็คงจะดี... เริ่มไปเรื่อย ๆ เริ่มจากกลุ่มที่เขาสมัครใจก่อน...ขอให้ทำโครงการเข้าไปเพื่อขอการสนับสนุน เพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของเรา เพราะถ้าปลูกฝังได้สำเร็จชุมชนก็จะนำอยู่...” (ผู้นำชุมชน)

ผลลัพธ์ของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโค่นใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้ จำเป็นต้องมีโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ที่ประกอบด้วยสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย และผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ดำเนินงาน มีนักเรียนแกนนำที่สามารถให้ความรู้ได้

ด้านกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

ประสิทธิผลของพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จากการสังเกตและบันทึก พบว่า สถานที่ที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เป็นเรือนพวงชมพูของโรงเรียนขลุ่ยระนาดภาคีเขต อยู่บริเวณที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้สะดวก เริ่มปรับปรุงเป็นศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2555

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

จากการสังเกต บันทึก และการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ช่วยวิจัยที่เป็นผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน แกนนำครู แกนนำนักเรียน ได้ให้ความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย และมีสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมากขึ้น เริ่มด้วยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย การทำความเข้าใจระหว่างกัน การร่วมประชุมสนทนาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกันจัดกิจกรรมในการแก้ปัญหา ร่วมคิดร่วมทำ ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในแต่ละรอบ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมสังเกต ติดตามและประเมินผล ร่วมสะท้อนกลับในทุกขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ด้านการนำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการเรียนรู้ จากการสังเกต บันทึก และการสัมภาษณ์ พบว่า ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24-26 มกราคม พ.ศ. 2555 มีนักเรียนจาก โรงเรียนขลุ่ยระนาดภาคีเขตมาเรียนรู้อำเภอ จำนวน 120 คน ต่อมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อวันที่ 2-14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 มีนักเรียนจาก โรงเรียนขลุ่ยระนาดภาคีเขตมาเรียนรู้อำเภอ จำนวน 120 คน และนักเรียนจาก โรงเรียนศรีหฤทัย โรงเรียนวัดวันยาวล่าง และ โรงเรียนวัดซึ่งล่างจำนวน 60 คน ต่อมาจัดศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในงานมหกรรมวิชาการอำเภอขลุ่ย วันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 มีนักเรียนในอำเภอขลุ่ยมาเรียนรู้อำเภอ จำนวน 180 คน และ

จัดกิจกรรมให้นักเรียนแกนนำให้ความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตย
 ในชุมชน โดยผู้เรียนรู้มีความมีความพอใจในการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ด้านการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
 ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จากการสังเกต บันทึก และการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนรู้
 มีความพอใจในการใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย แสดงความสนใจ ซักถาม มีความสนุกสนาน
 ใฝ่หาข้อมูล มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเฉพาะสื่อมัลติมีเดีย ที่มีทั้งภาพและเสียง มีแผ่นป้าย
 ประกอบในศูนย์ ดูแล้วมีความน่าสนใจ มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนรู้มีส่วนร่วม เช่น เกม การแต่งเพลง
 การแต่งคำขวัญ การจัดทำหนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบบ
 ประชาธิปไตย การอบรมแกนนำนักเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้มีความรู้
 ความเข้าใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งแต่ละคนจะเลือกเรียนรู้ตามความต้องการ
 และตามศักยภาพของตนเอง

ประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ด้านการตอบสนอง
 ความต้องการการเรียนรู้ จากการสังเกต บันทึก และการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้
 ประชาธิปไตยได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สภาคัดส์ จันทรแรมตะลุยเลือกตั้ง ศัพท์เด็ด
 สะเก็ดการเมือง แม่บทการเมืองไทย การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย ห้องเรียนรู้
 สิทธิมนุษยชน จุดเริ่มต้นประชาธิปไตยไทย 20 คำตอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ความหมายของประชาธิปไตย หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 การได้มาซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยผู้เรียนรู้มีความพึงพอใจที่ได้มาเรียนรู้

การสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา

หลังจากได้ดำเนินการการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย
 เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ร่วมกัน
 สกัดประเด็นสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 3 เพื่อสังเคราะห์
 รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่ง
 ประกอบไปด้วย ขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. การสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำในชุมชน แกนนำในโรงเรียนในทุกชั้นตอน
3. การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาส
 เข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสะดวกต่อการเรียนรู้
5. ผลของการเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งทุกขั้นตอนเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 การสังเคราะห์รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
1. ด้านโครงสร้าง			
ของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย			
1.1 กำหนดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยจากความร่วมมือของกลุ่มแกนนำโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก	- สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันกำหนดปัญหา	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันกำหนดความสำคัญของปัญหาแล้วทำการแก้ปัญหาโดยการตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย
1.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	- มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันหาทีมงานรับผิดชอบที่มีความเหมาะสม	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันหาแกนนำจากแกนนำครูและนักเรียนที่มีความสามารถในการดำเนินงานในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
2. ด้านกระบวนการ			
การทำงาน ของศูนย์ การเรียนรู้ ประชาธิปไตย			
2.1 การศึกษา	- การสอบถาม ปัญหาและ ความต้องการ ของชุมชน โดย การสังเกต สัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การจัดสนทนากลุ่ม	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันกำหนด ความสำคัญ ของปัญหา - ร่วมกันจัดทำ แผนเพื่อจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาเกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่เกิดจากความต้องการของ ชุมชนเพื่อให้เกิดการมี ส่วนร่วมในการร่วมมือ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกัน จัดทำศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตยเพื่อส่งผลต่อ ความร่วมมือในการ ดำเนินการ สังเกต ติดตาม และประเมินผล และ สะท้อนกลับเพื่อปรับปรุง ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย
2.2 การสร้างการมี ส่วนร่วมในการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย	- การสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีและสร้าง ความไว้วางใจที่ดี และสร้างความไว้วางใจ ในกลุ่มผู้ช่วยวิจัย	- การชี้แจง ทำความเข้าใจ แก่นนำ ในโรงเรียน	- การสร้างการมีส่วนร่วม โดยมีแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเป็นผู้ช่วยวิจัย เพื่อร่วมพัฒนารูปแบบ ประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ได้แก่

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
2.2 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย (ต่อ)	- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนการดำเนินการ การสังเกต การสะท้อนกลับและการพัฒนารูปแบบ	- การเข้าพบผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน - การประชุมกับผู้ช่วยวิจัย - การสนทนากลุ่ม - การประชุมระดมสมอง	การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลการวางแผนการดำเนินการ การสังเกตและการสะท้อนกลับ เพื่อนำมาปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - การมีส่วนร่วมของผู้ช่วยวิจัยในทุกขั้นตอน การพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
2.3 การนำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้	- ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง - สิ่งแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้	- การจัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ - การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี - การจัดทำสื่อการเรียนรู้ - การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - การสังเกตติดตามและประเมินผล	- การเตรียมความพร้อมที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตยที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทุกคน มีโอกาสในการเรียนรู้ เรียนรู้ได้สะดวกตาม ความต้องการและตาม ศักยภาพของแต่ละบุคคล

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ด้าน	องค์ประกอบ	ส่วนที่เกี่ยวข้อง	ปรากฏการณ์ ที่แสดงความเกี่ยวข้อง
2.4 การส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตามศักยภาพของ แต่ละบุคคล	- ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเรียนรู้ตาม ความต้องการ ของตนเอง	- ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ สามารถนำความรู้ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	- ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ เรียนรู้ตามความต้องการ ของตนเองและสามารถ นำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน - สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ - สิ่งแวดล้อมในศูนย์ การเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้
2.5 การตอบสนอง ความต้องการ การเรียนรู้	- ความพึงพอใจ ของผู้ใช้บริการ ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย - ความพึงพอใจ ของผู้ให้บริการ - ความพึงพอใจ ของนักเรียน แกนนำ ประชาธิปไตย	- การสังเกต การสัมภาษณ์ การติดตาม และ การประเมินผล	- การมีส่วนร่วมของแกนนำ ที่เป็นผู้ช่วยวิจัยใน การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมิน ในศูนย์การเรียนรู้ ประชาธิปไตย ก่อให้เกิด ความพึงพอใจ ทั้งผู้ให้บริการและ ผู้รับบริการ - เมื่อเกิดความพึงพอใจ ทั้งผู้ให้บริการและ ผู้รับบริการก็จะเกิด การเรียนรู้ที่ยั่งยืนในอนาคต

จุดแข็ง ของการพัฒนา รูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า 1) ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มารวมเรียนรู้ ร่วมประชุม ร่วมสนทนากลุ่ม 2) ผู้บริหาร โรงเรียนชลบุรีศึกษามหาวิทยาลัย เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย รวมทั้งครูเข้าใจบทบาทหน้าที่ และช่วยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) นายกเทศมนตรีตำบลวันยาวเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนสถานที่ในการประชุมและการนัดหมายในการประชุม 4) แกนนำในชุมชน แกนนำในโรงเรียนต้องการ

มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5) นักเรียน โรงเรียนขลุงรัศมีเขตที่เป็นแกนนำและได้รับการอบรมแกนนำเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการในศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย

จุดอ่อน ของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย

เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า 1) เรื่องของสถานที่สำหรับการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่มีพื้นที่จำกัด เมื่อมีผู้เข้ามาเรียนรู้มากก็จะไม่สะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณในการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 2) เรื่องการจัดเตรียมทีมงาน เนื่องจากทีมงานที่อำนวยความสะดวกเป็นนักเรียนซึ่งมีภาระด้านการเรียนจึงอยู่ประจำศูนย์ได้ไม่เต็มที่

อุปสรรค ของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย

เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า เนื่องจากโรงเรียนขลุงรัศมีเขตเป็นสถานศึกษาที่มีช่วงเวลาเปิดภาคเรียนและปิดภาคเรียน และมีการจัดการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงต้องมีการวางแผนเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้เพื่อไม่ให้กระทบกับการเรียนการสอน

สรุปผลการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยในการจัดการเรียนรู้ ทำให้แกนนำในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ครู นักเรียน มีความพึงพอใจตามเป้าหมายที่กำหนด และต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยต่อไป โดยสามารถปรับรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชน สามารถปรับปรุงสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องเป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในด้านต่าง ๆ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย

เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือหนทางแห่งความล้มเหลวของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการนำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยไปใช้ อาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน นายเทศมนตรีไม่เห็นความสำคัญก็ไม่สามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยได้ 2) ผู้เรียนรู้ไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ หรือไม่อยากเรียนรู้ในเรื่องที่จัดให้ หรือมาเรียนรู้โดยไม่เต็มใจ ก็จะไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนรู้ และจัดในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมก็ส่งผลให้ผู้เรียนรู้ไม่อยากเรียนรู้ 4) สภาพแวดล้อม และสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยหากมีพื้นที่น้อยเกินไปหรือมีความไม่ปลอดภัย อากาศไม่ปลอดโปร่ง อาจเกิดความเสียดายและส่งผลต่อการเรียนรู้ได้ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผล

ให้เกิดความล้มเหลวของการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เป็นการประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน โดยการใช้แบบสอบถาม ทั้งเชิงปริมาณและแบบสอบถามเชิงคุณภาพ ใช้การสังเกตและบันทึก ศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ ผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ทั้งหมดมาใช้นพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างแกนนำ ในเทศบาล แกนนำในโรงเรียน แกนนำผู้ใหญ่บ้าน ในเทศบาลตำบลวันยาว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหา พบว่า ปัญหาที่สำคัญอันดับแรกคือ เรื่องความรู้ความเข้าใจ ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยกลุ่มร่วมกันวางแผน โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้กับชุมชน และนำศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยไปทดลองใช้ในรอบที่ 1 โดยกลุ่มร่วมกันวางแผน เพื่อพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา กลุ่มร่วมกันนำแผนไปปฏิบัติ กลุ่มร่วมสังเกต ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน และสะท้อนกลับเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในรอบที่ 2 แล้วพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบขดลวด กลุ่มร่วมกันปรับแผนในรอบที่ 2 กลุ่มร่วมกันนำแผนสู่การปฏิบัติ ในรอบที่ 2 กลุ่มร่วมกันสังเกต ติดตามและประเมินผลในรอบที่ 2 และสะท้อนกลับเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรอบที่ 3 จนได้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่สามารถนำไปแก้ปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้ ได้ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ได้แก่ การจัดหาสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย และการมีหน่วยงาน ที่รับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย และ 2) ด้านกระบวนการทำงาน ของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย มีขั้นตอนการดำเนินงานได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำในชุมชน แกนนำในโรงเรียน การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงโดยง่าย และสะดวกต่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสะดวกต่อการเรียนรู้ และการเรียนรู้ตอบสนอง

ความต้องการของคนในชุมชน ประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) ผู้บริหารให้การสนับสนุน 2) ผู้เรียนรู้มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ มีวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) คุณค่าของความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และ 4) ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยมีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของชุมชน

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University